

Ольга Шаповалова

докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри господарського права
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля (Северодонецьк, Україна)
провідна наукова співробітниця відділу правового
забезпечення галузевого інноваційного розвитку
Науково-дослідного інституту правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
(Харків, Україна)
hozpravo2@i.ua

УДК 346.1; 346.5

ПРИНЦИПИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЦИФРОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

АНОТАЦІЯ. Зміна напрямів економічної політики під впливом цифровізації економіки (зокрема її правової інфраструктури) потребує модернізації господарського законодавства. Тому у статті обґрунтовано актуальність запропонованих авторкою трьох спеціальних правових принципів інституціоналізації цифрової інфраструктури контролю у сфері господарювання. Йдеться про принципи розбудови не правової інфраструктури загалом, а про її окремі ресурси.

Проведено критичний аналіз щодо обрання державними фіскальними органами України моделі блокуючого контролю при адмініструванні податку на додану вартість. Викрито недоліки реалізації його окремих процедур, починаючи з 2011 р. Доведено, що вони спотворювали призначення охоронної (профілактичної) функції податкового контролю. Позитивно оцінюється новий порядок заповнення накладних, який прийнято наприкінці 2018 р.

Мета статті – довести необхідність розробки спеціальних принципів здійснення контролю у сфері господарювання, використовуючи інструменти та інші ресурси цифровізації економіки, а саме: а) пропорційності блокуючого контролю зі ступенем порушення вимог при реалізації прав підконтрольними суб'єктами господарювання; б) підвищення рівня зрілості інформаційної безпеки при здійсненні господарської діяльності; в) гарантування прозорості результату самоконтролю суб'єктів господарювання.

Пропонується забезпечити налагодження системи електронних контактів між суб'єктами господарювання та (або) органами контролю на основі не лише загальних, а й спеціальних принципів здійснення контролю у сфері господарювання. Обґрунтовується доцільність зміни утримувача Реєстру податкових накладних шляхом наділення цієї функцією Міністерства фінансів України. Доводиться актуальність для науки господарського права такого напрямку дослідження, як надання інформаційно-комунікаційної послуги банків, які функціонують на інвестиційному ринку, зокрема, щодо наявності електронної діагностичної картки самоконтролю банку.

Авторка доходить висновку про актуальність зазначеної теми внаслідок того, що у доктрині господарського права розпочато опрацювання проблем правового

забезпечення цифровізації економіки, але ці процеси слід пов'язувати з тематикою спеціальних принципів інституціоналізації цифрової інфраструктури контролю у сфері господарювання. Такий зв'язок досягається господарсько-правовими засобами.

Ключові слова: спеціальні принципи; цифрова інфраструктура контролю; інформаційна безпека; діагностична картка.

У доктрині господарського права розпочато опрацювання проблем правового забезпечення цифрової економіки та електронного бізнесу, Грід-технологій. Зазначену проблематику слід пов'язувати з тематикою як основоположних, так і спеціальних принципів інституціоналізації цифрової інфраструктури контролю у сфері господарювання. Подібний зв'язок може стратегічно узгодити правову інфраструктуру цифрової економіки з правовим інститутом контролю у сфері господарювання.

Належно збалансована інституціональна база для реалізації контролю у сфері господарювання в умовах цифровізації економіки є важливим структурним складником організації та управління господарською діяльністю. Водночас існує потреба вивчення проблематики спеціальних принципів інституціоналізації контролю у сфері господарювання у контексті напрацювання наукових рекомендацій для розбудови правової інфраструктури цифрової економіки. Ця потреба обумовлена зміною напрямів економічної політики з подальшою модернізацією господарського законодавства під впливом цифровізації економіки, зокрема й її правової інфраструктури. Також важливим для юридичної практики є питання інституціоналізації системи контролю у сфері господарювання внаслідок інтеграції нашої країни у міжнародну спільноту та опрацювання міжнародних стандартів обліку процесів господарювання.

Призначення спеціальних принципів інституціоналізації контролю у сфері господарювання – забезпечити створення належних правових умов для перспективи зміни структури всієї системи функціонування контролю. Адже значно актуалізувалися дослідження правових засад не лише державного контролю у сфері господарювання, а й недержавного. Заявлена проблематика сучасних досліджень, які представляють фахівці науки господарського права, суттєво збагатилася вишукуваннями щодо консолідованих форм державного контролю з недержавним. Вони потребують значної інституційної модернізації.

У сучасних наукових дослідженнях із господарського права було виділено кілька напрямів, за якими висвітлювалася низка загальних проблем, на які слід спиратися при розв'язанні порушеної проблеми висвітлення значення спеціальних принципів інституціоналізації контролю

у сфері господарювання в аспекті правової інфраструктури цифрової економіки.

Огляд досліджень із цифровізації економіки України у науці господарського права показав, що вони представлені циклом статей О. Вінник. Для дослідження, проведеного у цій статті, важливим є обґрунтування авторської пропозиції, яка полягає у потребі відповідного правового регулювання суб'єктного складу відносин сфери цифрової економіки (представників е-бізнесу та їхніх саморегульованих організацій, споживачів, уповноважених органів), їхніх прав та обов'язків у сфері цифрової економіки, механізму захисту прав і законних інтересів, відповідальності за порушення у цій сфері та наслідків зловживання правами, особливостей розгляду конфліктів. Наведена пропозиція та її обґрунтування викладено у статті О. Вінник "Регулювання відносин у сфері цифрової економіки: проблеми термінології"¹. Також вийшла у світ монографія цієї авторки "Правове забезпечення цифрової економіки та електронного бізнесу", присвячена висвітленню господарсько-правових проблем запровадження цифровізації економіки в Україні². Вчена коментує принципи діяльності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, зокрема, щодо відкритості для демократичного цивілізованого контролю, але пропозиції не пов'язуються із тематикою спеціальних принципів інституціоналізації контролю у сфері господарювання, які запропоновані у цій статті.

Пропозиції вдосконалення принципів засад системи контролю у сфері господарювання обґрунтували у своїх дисертаціях Н. Никитченко "Правове регулювання державного контролю у сфері господарської діяльності"³, В. Попелюк "Правове регулювання відносин контролю у сфері господарювання"⁴, В. Баганець "Вдосконалення державного контролю і нагляду за господарською діяльністю"⁵, С. Солодченко "Правове забезпечення реалізації контрольних функцій суб'єктів господарювання"⁶, В. Добровольська у статті "Методологія контролю у сфері господарювання"⁷ та ін. Однак при цьому питання спеціальних принципів

¹ О. Вінник, 'Регулювання відносин у сфері цифрової економіки: проблеми термінології' (2017) 11 Підприємство, господарство, право 163-6.

² О. Вінник, *Правове забезпечення цифрової економіки та електронного бізнесу* (НДІ приватного права і підприємництва імені В. Бурчака 2018) 212.

³ Н. Никитченко, 'Правове регулювання державного контролю у сфері господарської діяльності' (дис. д-ра юрид. наук, 2015) 480.

⁴ В. Попелюк, 'Правовое регулирование отношений контроля в сфере хозяйствования' (дис. канд. юрид. наук, 2011) 18.

⁵ В. Баганець, 'Вдосконалення державного контролю і нагляду за господарською діяльністю' (автореф. дис. канд. юрид. наук, 2014) 22.

⁶ С. Солодченко, 'Правове забезпечення реалізації контрольних функцій суб'єктів господарювання' (дис. канд. юрид. наук, 2019) 187.

⁷ В. Добровольська, 'Методологія контролю у сфері господарювання' (2010) 4 Підприємство, господарство і право 57-61.

інституціоналізації контролю у сфері господарювання в аспекті створення в Україні правової інфраструктури цифровізації економіки не викремлювалися та не розглядалися.

Представники не лише української науки, а й науки багатьох країн світу визнають сучасні ресурси цифрової економіки фактором підвищення ефективності організації та управління господарською діяльністю.

В. Ляшенко та О. Вишневський змоделивали низку організаційних принципів забезпечення мінімально необхідної податкової (не фізичної) присутності нерезидента в Україні з метою оподаткування. Зокрема, спрощена реєстрація платниками податку на додану вартість (далі – ПДВ) для постачальників-нерезидентів, яка може здійснюватися віддалено в електронній формі; спрощене декларування податкового зобов'язання з ПДВ в електронній формі, тобто віддалено; звільнення від реєстрації податкових накладних; можливість сплати ПДВ у валюті на рахунки Казначейської служби України через кордон; дозвіл використання нарахованого ПДВ для заліку з податком (податковим кредитом), сплаченим у вартості послуг та товарів, придбаних у резидентів (з метою оподаткування місцем надання послуг таким іноземним компаніям має вважатися територія України); спрощений облік зобов'язань із ПДВ в електронній формі з можливістю віддаленої перевірки такого обліку⁸.

Досвід та перспективи розвитку цифрової платформи електронного адміністрування ПДВ в Україні для реалізації можливості попередження зловживань контрольними повноваженнями ще не були предметом вивчення науки господарського права.

Мета дослідження – довести необхідність розробки спеціальних принципів здійснення контролю у сфері господарювання, використовуючи інструменти та інші ресурси цифровізації економіки, а саме: а) пропорційності блокуючого контролю зі ступенем порушення вимог при реалізації прав підконтрольними суб'єктами господарювання; б) підвищення рівня зрілості інформаційної безпеки при здійсненні господарської діяльності; в) гарантування прозорості результату самоконтролю суб'єктів господарювання.

Їхнє розкриття має велике значення для розбудови та запровадження в Україні правової бази інституціоналізації цифрової інфраструктури контролю в умовах цифровізації економіки. Вони є орієнтиром для правотворчості у сфері реалізації права не лише на державний контроль, а й на легалізацію самоконтрольних функцій суб'єктів господарювання.

⁸ Л. Ляшенко та О. Вишневський, *Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку* (2018) 57-8.

Також актуалізується питання консолідації функцій контролю суб'єктів господарювання з повноваженнями органів державного контролю, але практика розбудови цифрової інфраструктури під таку консолідацію “запізнюється”. Господарські суди України у процесі вивчення позовів та розгляду справ мають безпосередньо застосовувати принципи права щодо цифровізації економіки. Поки що такі випадки спостерігаємо достатньо рідко.

Значущість принципу пропорційності блокуючого контролю зі ступенем порушення вимог при реалізації прав підконтрольними суб'єктами господарювання ілюструє ситуація електронного адміністрування ПДВ. Критичний аналіз обрання державними фіскальними органами України моделі блокуючого контролю при адмініструванні ПДВ у період 2011–2018 рр. показав, що його окремі процедури тривалий час спотворювали призначення охоронної (профілактичної) функції податкового контролю.

Так, електронні ресурси мають потенціал спрощення процедури підтвердження сум до відшкодування, отримання права на податковий кредит, зменшення термінів проведення перевірок. Але недолугий механізм реєстрації (внесення до Єдиного реєстру податкових накладних відомостей, що містяться у них) та (або) розрахунку коригування кількісних і вартісних показників до неї спотворив можливості його використання. Формальні підстави для стягнення штрафів із суб'єктів господарювання значно зросли за своєю кількістю, а фактичні можливості суб'єктів господарювання викрити необґрунтованість підстав і звинуватити у цьому суб'єктів контролю залишалися складними та довгими за терміном.

Доцільність віртуалізації податкових зобов'язань суб'єктів господарювання підтверджується ефективністю, законністю і правомірністю дій контролюючих органів, які створені для адміністрування податків та проведення відповідного податкового контролю. Натомість стало очевидним, що державний орган – Державна фіскальна служба України (далі – ДФС України) як суб'єкт запровадження інноваційних технологій у податковий контроль мав суттєві недоліки виконання комунікативної та сигнальної функцій контролю.

Тому для їхнього подолання Міністерством фінансів України було видано декілька наказів: від 31 грудня 2015 р. № 1307⁹, від 23 лютого 2017 р. № 276¹⁰ та від 17 вересня 2018 р. № 763. Зокрема, останнім наказом вне-

⁹ Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної: наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 2015 р. № 1307 <<http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovozakonodavstvo/nakazi/66323.html>> (дата звернення: 16.06.2019).

¹⁰ Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України: наказ Міністерства фінансів України від 23 лютого 2017 р. № 276 <<http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovozakonodavstvo/nakazi/71436.html>> (дата звернення: 16.06.2019).

сено кардинальні зміни до форми податкової накладної та Порядку її заповнення. Внаслідок цього відбулося суттєве переорієнтування на спрощення порядку отримання права на формування податкового кредиту зі сплачених сум ПДВ. Водночас зафіксована вкрай потрібна деталізація процедури виправлення помилок у реквізитах податкової накладної, зареєстрованої в Єдиному реєстрі податкових накладних, яка не заважає ідентифікувати здійснену операцію.

Постачальник (продавець) на дату виявлення такої помилки складає розрахунок коригування до податкової накладної, у якому всі правильно заповнені реквізити податкової накладної повторюються, а реквізит, у якому допущено помилку, заповнюється без помилок¹¹.

Також стала зручною та прозорою процедура коригування кількісних та (або) вартісних показників табличної частини податкової накладної у зв'язку зі зміною суми компенсації вартості товарів/послуг.

Кількість груп коригування у розрахунку коригування може бути необмежена. Кожній групі коригування присвоюється окремий наступний порядковий номер. Державна фіскальна служба України визначає умовні коди причин коригування, які платники податку зазначають у графі 2.1 розрахунку коригування, та забезпечує їх оприлюднення на власному офіційному веб-порталі для використання платниками податку під час складання розрахунків коригування відповідно до Податкового кодексу України¹².

Більше не сприймається “трагічним” випадок реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних двох і більше податкових накладних, складених на одну операцію з постачання товарів/послуг. Просто постачальник (продавець) має скласти розрахунок (розрахунки) коригування до податкової (податкових) накладної (накладних), зайво складеної (складених) на операцію, за якою в Єдиному реєстрі податкових накладних вже зареєстрована податкова накладна. Процедура детально визначена у п. 24 нового Порядку заповнення податкової накладної¹³.

Як видно з коментаря важливих положень нового порядку заповнення накладних фактично сталася відмова від високого ступеня блокування результатів самооподаткування суб'єктів господарювання. Зазвичай блокуючий контроль застосовується до окремих операцій, спеціальних режимів господарювання або надзвичайних обставин, в яких здійснюєть-

¹¹ Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 31 грудня 2015 р. № 1307: наказ Міністерства фінансів України від 17 вересня 2018 р. № 763. *Офіційний вісник України*. 2018. № 85.

¹² Там само.

¹³ Там само.

ся господарська діяльність. Не зрозуміло, з яких причин в Україні тривалий час державною фіскальною службою застосовувався суцільний блокуючий контроль за звітуванням за зобов'язанням зі сплати ПДВ?

Наступний принцип – підвищення рівня зрілості інформаційної безпеки при проведенні господарської діяльності вже використовується у внутрішньогосподарських відносинах. Він має конкретизацію за сферами діяльності, суб'єктами її здійснення та видами загроз. Наприклад, для банківської системи джерелом його інституціалізації стала постанова Національного банку України “Про затвердження Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки в банківській системі України”¹⁴.

Науковці проаналізували зазначену постанову і дійшли висновку, що запропоновані в ній заходи відповідають кращим світовим практикам із питань інформаційної безпеки. А саме Положення повністю відповідає принципам права Європейського Союзу (*acquis*) та зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, зокрема й міжнародно-правовим.

Також вважається актуальним такий захід підвищення рівня зрілості інформаційної безпеки у сучасних підприємствах, як паспорт загроз рейдерських захоплень і недружніх поглинань. Його пропонують розробляти з метою підвищення ефективності системи управління за кризових умов, формування адекватних заходів для попередження та уникнення загроз і небезпек захоплення чи поглинання, а також для мінімізації негативного впливу на практику господарювання¹⁵.

У науці господарського права була заявлена пропозиція щодо ведення паспорта інформаційно-комунікаційної безпеки для конкретного кола суб'єктів господарювання сфери підвищеного соціального ризику¹⁶. Отже, здійснення контролю через операції з ведення паспортів інформаційно-комунікаційної безпеки суб'єктів господарювання розглядалося в юридичній науці в різних аспектах.

Проте про впровадження заходів безпеки в умовах віртуалізації інфраструктури економіки автори не згадують, презентуючи свої пропозиції. Це слід оцінити критично. Адже використання ресурсів цифровізації економіки для підвищення рівня зрілості інформаційної безпеки підприємств визнають проявом раціональності суб'єктів господарювання. Тому використання новітніх технологій при запровадженні паспортів суб'єктів господарювання надає більше можливостей та способів: змен-

¹⁴ Про затвердження Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки в банківській системі України: постанова Правління Національного банку України від 28 вересня 2017 р. № 95 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-17>> (дата звернення: 23.02.2019).

¹⁵ *Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз* (Бурбело О та Рамазанов С наук ред, Вид-во СНУ ім В Даля 2015) 115-7.

¹⁶ Солодченко (н 6) 63, 98-102.

шити операційні витрати, ризик обрання контрагентів і партнерів із фіктивних суб'єктів господарювання, прискорити оборотність капіталу, зберегти та примножити майнову основу господарювання.

Наступний основоположний принцип інституціоналізації цифрових ресурсів контролю у сфері господарювання актуальний при створенні системи дистанційної діагностики інвестиційної спроможності банків. Система діагностики будується на основі комп'ютерних мереж, що об'єднують суб'єктів банківської системи та потенційних отримувачів їхніх послуг щодо інвестування суб'єктів господарювання.

За критерій доцільності запровадження принципів інституціоналізації недержавного контролю та його консолідованих форм із державним контролем слід обрати забезпечення прозорості не лише контролю, а й його результатів.

Ідеться про гарантію прозорості результату самоконтролю суб'єктів господарювання, яку забезпечить легітимація вимог до реалізації контрольних функцій суб'єктів здійснення самоконтролю. Адже зазвичай можливість творення віртуальних ресурсів поширення тих чи інших інформаційних прав на окремі групи суб'єктів інвестиційних відносин перебуває за межами компетенції держави.

Наприклад, авторська модель електронної картки діагностики інвестиційної спроможності банку ілюструє значущість гарантії прозорості результату самоконтролю суб'єктів господарювання. Контроль, який здійснюють банки, умовно поділяється на самоконтроль (у приватних інтересах) та фінансовий моніторинг і контроль, який забезпечує публічні інтереси. Зрозуміло, що лише наука банківського права не здатна відобразити всі аспекти створення правових умов для належної реалізації функцій контролю банками. Тому представники інших галузей права опікуються зазначеною проблемою правореалізації. Наприклад, з матеріалів правоохоронних органів відомо про високий рівень криміналізації кредитно-фінансової сфери. У кредитно-фінансових установах трапляються зловживання, які здійснюються з метою неправомірного отримання та (або) присвоєння кредитів. Також поширений комерційний підкуп і фіктивне банкрутство банків.

Перші цифрові технології у здійсненні нагляду та контролю у банківській системі України були запроваджені державою з метою розслідування злочинів із викрадення матеріальних ресурсів державних банків. Представники науки господарського права, беззаперечно, визнають, що інвестиційна банківська діяльність як вид підприємницької діяльності у сучасній економіці потребує розвитку. Водночас, як відомо, інвестиційна діяльність банків загалом є високоризиковою. Застереження зако-

нодавця про негативні наслідки щодо порушення заборони проведення ризикованих дій, сумнівних операцій, розміщення фіктивних цінних паперів тощо при реалізації права на банківську інвестиційну діяльність містять потенціал забезпечення її зростання лише в умовах постійного фінансового моніторингу, банківського нагляду, самоконтролю, спрямованого на зниження ризику щодо проведення інвестиційних операцій. Тому виникає проблема правового забезпечення публічних і приватних інтересів, використовуючи цифрові технології у здійсненні нагляду та контролю у банківській системі.

Наявність державного реєстру банків не вирішує проблему задоволення потреби в ознайомленні з гнучкими показниками поточних результатів фінансового моніторингу, банківського нагляду, самоконтролю. Реальні та потенційні споживачі банківських послуг не усвідомлюють наближення кінцевої стадії, коли за такими негативними результатами відбудеться ліквідація банку. Початкова стадія відстеження ризику здійснення неправомірних дій – стадія підозри та спостереження також має електронний інформаційний ресурс, який утримує ДФС України та її підрозділи. Цей ресурс створений з метою інформаційно-аналітичного забезпечення превентивних заходів щодо ризикових суб'єктів господарювання. Спочатку наказом Державної податкової служби України було затверджено Положення про порядок створення (удосконалення) автоматизованих інформаційних систем¹⁷. Потім наказом ДФС України від 28 листопада 2015 р. № 543 “Про забезпечення комплексного контролю податкових ризиків з ПДВ” було передбачено вимоги до характеристики суб'єктів господарювання, зареєстрованих платниками ПДВ за відповідним рівнем категорії уваги до них¹⁸. Утримувачі цього ресурсу організують перебування на обліку територіальних органів ДФС України тих платників ПДВ, які за результатами звітного періоду або здійснювали ризикові операції, та (або) маніпулювали показниками податкової звітності, та (або) різко підвищували економічну активність і були задіяні у схемах ухилення від оподаткування.

Зокрема, за критерієм податкової поведінки та рівня ризику суб'єктів господарювання поділяють на такі категорії: вигодонабувач (відображення у даних податкової звітності недостовірних даних господарських операцій із використанням вигодоформуючих (“податкових ям”)) та вигодотранспортуючий суб'єкт (транзитер). Останній здійснює посередни-

¹⁷ Положення про порядок створення (удосконалення) автоматизованих інформаційних систем, затверджено наказом Державної податкової служби України від 12 жовтня 2011 р. № 54 <<https://public.docs.openprocurement.org>> (дата звернення: 16.06.2019).

¹⁸ Про забезпечення комплексного контролю податкових ризиків з ПДВ: наказ Державної фіскальної служби України від 28 листопада 2015 р. № 543 <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0543872-15>> (дата звернення: 16.06.2019).

цьку функцію між вигодоформуючим суб'єктом (“податковою ямою”) та вигодонабувачем, у якого, відповідно до даних податкової звітності, сума задекларованих податкових зобов'язань дорівнює сумі податкового кредиту за всіма чи за окремими операціями, або різниця між сумами податкових зобов'язань та податкового кредиту не перевищує 0,5 % за умови відсутності реальної господарської або іншої економічної діяльності; зустрічний транзитер надає послуги з підміни позицій товарних груп (робіт, послуг), що реалізуються на адресу інших суб'єктів господарювання. Вигодоформуючий суб'єкт (“податкова яма”) – платник ПДВ, який не відображає або відображає і не сплачує податкові зобов'язання з ПДВ при відповідному декларуванні його контрагентом сум податкового кредиту без реальної господарської або іншої економічної діяльності за такими операціями та, як наслідок, формує податковий кредит з ознаками ризику¹⁹.

Досвід організації комплексного відпрацювання податкових ризиків із ПДВ слід характеризувати як такий, що міг би задовольнити потребу потенційних отримувачів інвестиційних послуг в ознайомленні з гнучкими показниками поточних результатів фінансового моніторингу, банківського нагляду, самоконтролю.

Організація містить таку послідовність дій. Спочатку – автоматичний відбір суб'єктів господарювання з податковими ризиками. Потім – своєчасне внесення інформації про них до баз щодо відпрацювання ризикових суб'єктів господарювання. Три етапи комплексного відпрацювання податкових ризиків із ПДВ також є виправданими: 1) рання податкова діагностика (до граничного терміну подання звітності з ПДВ); 2) електронний контроль ризиків (після граничного терміну подання звітності з ПДВ); 3) податковий контроль ризиків (після граничного терміну сплати грошових зобов'язань із ПДВ).

Завершується організація комплексного відпрацювання податкових ризиків із ПДВ внесенням суб'єктів неналежної податкової поведінки (за наявності доказів) до реєстру “Суб'єкти фіктивного підприємництва”.

Однак виявити участь банків у схемах фіктивного підприємництва, взаємодію з суб'єктами фіктивного підприємництва, інші ризики, які унеможливають або ускладнюють реалізацію інвестиційної функції банків, досить проблематично. Нерідко правовий режим банківської та комерційної таємниці шкодить розкриттю необхідної інформації. Натомість можливості запровадження електронної діагностичної картки самоконтролю банку не були вивчені на предмет її використання для забезпечення публічних і приватних інтересів, використовуючи цифрові

¹⁹ Про забезпечення комплексного контролю податкових ризиків з ПДВ (н 18).

технології ознайомлення з результатами здійснення нагляду та контролю у банківській системі.

Висновки. Запропоновані принципи інституціоналізації мають важливий вплив на оптимізацію правотворчості для здійснення призначених контрольних дій у найефективніший спосіб. Належне використання електронних ресурсів для побудови системи ефективного оподаткування в Україні розпочалося із затримкою зниження нормативного навантаження на підприємців та інших суб'єктів господарювання. Тому у межах процесу цифровізації економіки в Україні потрібно змінити утримувача Реєстру податкових накладних шляхом наділення цією функцією Міністерство фінансів України. Ефективність реалізації зазначеної пропозиції та розв'язання низки супутніх проблем (повернення довіри суб'єктів господарювання до органів контролю) залежить від правової регламентації принципів віртуалізації заходів спілкування суб'єктів господарювання з органами контролю. Демонстрацією наміру прозорого спілкування банку з суб'єктами господарювання та іншими потенційними клієнтами з питань реалізації банком інвестиційної функції слід вважати наявність електронної діагностичної картки самоконтролю банку. Йдеться про інформаційно-комунікаційну послугу банків, які функціонують на інвестиційному ринку. Інвестиційна функція банків у науці міжнародного банківського права, економічній науці та її відгалуженнях визнається основним напрямом діяльності комерційних банків. Для науки господарського права цей напрям дослідження є актуальним.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Liashenko L ta Vyshnevskiy O, *Tsyfrova modernizatsiia ekonomiky Ukrainy yak mozhyvist proryvnoho rozvytku [Digital Modernization of the Ukrainian Economy as an Opportunity for a Breakthrough Development]* (2018) (in Ukrainian).
2. Vinnyk O, *Pravove zabezpechennia tsyfrovoy ekonomiky ta elektronnoho biznesu [Legal Support of Digital Economy and E-Business]* (NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni V Burchaka 2018) (in Ukrainian).

Edited books

3. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovakh reiderskykh zahroz [An Enterprise's Economic Security Under the Conditions of Hostile Takeover Threats]* (Burbelo O ta Ramazanov S nauk red, Vyd-vo SNU im V Dalia 2015) (in Ukrainian).

Journal articles

4. Dobrovolska V, 'Metodolohiia kontroliu u sferi hospodariuvannia' ['Methodology of Control in the Economic Activity Domain'] (2010) 4 *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo* 57-61 (in Ukrainian).
5. Vinnyk O, 'Rehuliuвання vidnosyn u sferi tsyfrovoy ekonomiky: problemy terminolohii' ['Regulation of Relations in the Digital Economy Domain: Terminology Issues'] (2017) 11 *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo, pravo* 163-6 (in Ukrainian).

Thesis

6. Bahanets V, 'Vdoskonalennia derzhavnoho kontroliu i nahliadu za hospodarskoiu diialnistiu' ['Improvement of the State's Control and Supervision of Economic Activities'] (avtoref dys kand yuryd nauk, 2014) (in Ukrainian).

Dissertations

7. Nykytchenko N, 'Pravove rehuliuвання derzhavnoho kontroliu u sferi hospodarskoii diialnosti' ['Legal Regulation of the State's Control in the Economic Activity Domain'] (dys d-ra yuryd nauk, 2015) (in Ukrainian).
8. Popeljuk V, 'Pravovoe regulirovanie otnoshenij kontrolja v sfere hozhajstvovaniia' ['Legal Regulation of the Relations of Control in the Economic Activity Domain'] (dis kand jurid nauk, 2011) (in Russian).
9. Solodchenko S, 'Pravove zabezpechennia realizatsii kontrolnykh funktsii sub'iektiv hospodariuvannia' ['Legal Support for the Exercise of Economic Entity's Control Functions'] (dys kand yuryd nauk, 2019) (in Ukrainian).

Olga Shapovalova

PRINCIPLES OF INSTITUTIONALIZATION OF THE DIGITAL CONTROL
INFRASTRUCTURE IN THE DOMAIN OF ECONOMIC ACTIVITIES

ABSTRACT. A change in the focus of economic policy stemming from digitalization of economy (in particular, of its legal infrastructure) calls for modernization of economic legislation. Hence, the article substantiates the relevance of the three special legal principles of institutionalization of digital control infrastructure in the economic activity domain proposed by the author. Here, specific resources of the legal infrastructure rather than principles of its overall development are meant.

The author makes a critical analysis in respect of the model of blocking control intended for value added tax administration which has been chosen by the State's fiscal authorities of Ukraine. Imperfections of implementation of its individual procedures are revealed, starting from 2011. The author demonstrates that they distorted the purpose of the protective (preventive) function of tax control, and gives a positive assessment to the new procedure for filling in of invoices which has been adopted at the end of 2018.

The purpose of the article is to justify the need to develop special principles for exercising control in the economic activity domain with the use of tools and other resources of digitalization of economy, namely: a) proportionality of blocking control to the extent of non-compliance with requirements by controlled entities in the exercise of rights; b) enhancement of the information security maturity level in the course of economic activities; c) ensuring transparency of the outcome of economic entity's self-control.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2019 • № 8 • 94-106

Ольга Шаповалова

The author proposes to arrange the system of electronic contacts between economic entities and (or) control bodies based not only on the general but also on the special principles of control in the economic activity domain. The author also justifies the expediency of changing the holder of the Register of Tax Invoices by assigning this function to the Finance Ministry of Ukraine. The author demonstrates that for the economic law science there is relevance in such an area of research as provision of the information and communication service of banks that operate on the investment market, in particular, with regard to availability of a bank's electronic diagnostic card of self-control.

The author comes to the conclusion that this topic is relevant because within the economic law doctrine, elaboration of issues relating to legal support of digitalization of economy has been commenced; however, these processes should be linked to such a topic as special principles of institutionalization of the infrastructure of digital control in the economic activity domain. This link is achieved through economic and legal means.

KEYWORDS: special principles; digital infrastructure of control; information security; diagnostic map.